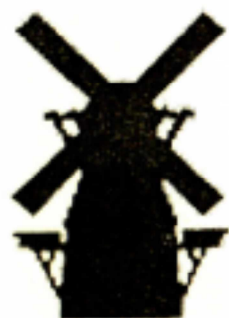

Molenmakersbedrijf

Molema

V.O.F.

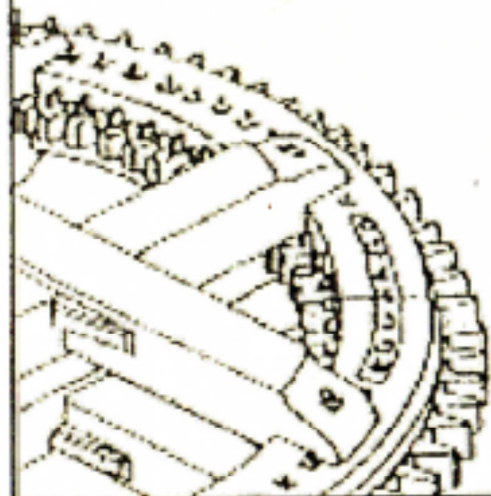

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon: (0597) 59 16 60

telefax: (0597) 59 11 76

mobiel: 06 53 22 48 91

MULDERSNIJS

MOLENWERK GROEP OOST-GRONINGEN

NUMMER 2, 2011

ISSN: 1872-6739

COLOFON

Muldersnijs is het blad voor leden en donateurs van Vereniging Molenwerkgroep Oost Groningen, KvK no. 40037981. Het blad verschijnt 4x per jaar en wordt mede mogelijk gemaakt door onze adverteerders.

Redactie:

Dirk Meter
Joep Gründemann
Marijn Sijbom

Redactie adres:

Maarsbroek 17
9602BC Stadskanaal
claweddermarke@home.nl

Bestuur:

Voorzitter:

J. Gründemann
molenwerkgroepoostgroningen@
kanmail.nl
06-44543430

Secretaris:

H. Bossen
Woltinghuizerweg 152
9541 AV Vlagtwedde
0599-313128

Penningmeester:

N.H. Holman
ING no. 3025139
T.N.V. Molenwerkgroep Oost-
Groningen
Hoofdweg 171
9697 NG Blijham

Lid:

G. Koster-Westervaarder,
J. Kugel

Instructeurs:

G. Koster-Westervaarder
0597-424045
K. Strijk
0597-414269
D.J. Tinga
0595-441389
Bé Oomkes
0597-414269

Van de redactie

Zomer 2011,

Zo zou je het weer van de afgelopen maanden al kunnen noemen. Voor de poldermolenaars niets te malen, de boeren hebben het beschikbare water meer dan nodig. Om de warme dagen weer door te komen hebben we weer een paar mooie artikelen, geschreven door onze leden! Hartelijk dank hiervoor. Zo blijkt maar weer dat Muldersnijs een belangrijk middel is om molenweetjes etc met elkaar te delen!

COPY VOOR 1 SEPTEMBER 2011

Het drukwerk wordt verzorgd door de drukkerij van de NOVO te Vlagtwedde

In dit nummer o.a.:

- Excursie verslagen
- Biotoopnieuws de Weddermarke

BIJ DE VOORPAGINA:

Hercules motor aan het Zuidlaardermeer bij ochtendgloren.
Foto M.Sijbom

INSTRUCTIES VOOR WATERMOLENAARS

Ingezonden door: B.D. Poppen

In het Historisch Archief waterschap Hunze en Aa's te Veendam vond ik een vijftal instructies voor de molenaars van de watermolens te Winschoterzijk, uitgevaardigd in de periode 1835-1914.

Deze molens stonden in de laag gelegen landerijen ten zuiden en oosten van Winschoten. De bemaling van een groot deel van die landerijen viel onder het bestuur van de polder Blijham, in de gemeente Wedde. Na 1864 ging deze polder op in het Vijfde onderdeel van het waterschap Reiderland. Het bestuur van zowel het oude als nieuwe waterschap beheerde in dit onderdeel vier watermolens, die uitmaalden in de Pekel-Aa. De standplaatsen waren: één aan de westzijde te Winschoterzijk, één aan de oostzijde te Winschoterzijk, één in het noordoostelijk gedeelte van de polder genaamd de Draaijerij en één in de Garelanden, het zuidwestelijk gedeelte langs de Pekel-Aa.

Bij de **Winschoterzijk** stonden twee molens, één aan de westzijde en één aan de oostzijde. westelijke molen werd gebouwd in 1804 en was voorzien van twee schroeven. In 1884 werd de molen afgebroken en vervangen door een dubbel stoomgemaal van 65 pk; in 1929 werd dat vervangen door een elektrisch gemaal.

Ca. 2 km oostelijker stond de andere molen, waarvan een voorganger op 24 november 1814 afbrandde. De vergunning voor de nieuwbouw werd op 5 december 1814 verleend, waarna de nieuwe molen in 1815 werd gebouwd. Deze molen had een vlucht van 77 voet (23,10 m) en was eveneens uitgerust met twee schroeven. De molen deed dienst tot 1897, waarna hij in 1897 werd afgebroken. Het achtkant werd hergebruikt bij de bouw van een korenmolen te Wedderveer.

Op 30 december 1833 vond de aanbesteding plaats voor het bouwen van 'een achtkanten windwatermolen, van ruim 23 el, met levering der materialen. De voornoemde molen zal geplaatst worden bij de **Draaijerij**, aan de Trekweg van Winschoten naar de nieuwe Schans.' De molen werd in 1834 gebouwd en was uitgerust met twee schroeven. De

molenaar kreeg zijn woning in de molen. De molen bleef in gebruik tot 1931 en in later jaren voorzien van zelfzwichting.

De watermolen in de **Garelanden** werd in 1856 gebouwd, hij was uitgerust met twee schroeven en had een vlucht van 23,5 m. De naam van de nieuwe watermolen was 'David'. De mulder had zijn woning in de molen. De molen brandde na 1910 af en werd niet herbouwd. Aan de andere zijde van de Pekel-Aa en iets meer naar het westen stond de watermolen 'De Goliath', die in 1851 werd gebouwd en in 1882 werd afgebroken. Deze molen bemaalde het Zesde onderdeel van het waterschap Reiderland en viel onder Winschoten. De molen werd in 1883 te Uithuizermeeden weer opgebouwd en viel aldaar op 27 februari 1897 ten prooi aan de vlammen.

Het bestuur stelde voor haar molenaars instructies op, die voor alle molens en molenaars vrijwel gelijk waren. Bij de aanstelling van een nieuwe molenaar werd de oude instructie dan ook gewoon weer overgeschreven. De eerste is opgesteld in 1835 en alleen de laatste, uit 1914, wijkt van de voorgaande af.

De volledige tekst van deze instructies, alsmede enige genealogische gegevens over de betreffende molenaars heb ik weergegeven in een artikel, dat is afgedrukt in 'Oud Winschoten', halfjaarlijks tijdschrift over de geschiedenis van Winschoten, nummer 26, mei 2011, pag. 40 t/m 49, met 5 illustraties.

ALHOF bouwkundig adviesbureau

» » » uw bouwkundig adviseur

gespecialiseerd in monumenten

» constructieberekeningen

» ontwerp en tekenwerk

» inspecties en bouwkundig rapportages

» bouwfysica

» vergoeringsaanvraag en bouwbegeleiding

vraag vrijblijvend een brochure aan

Dorpsstraat 22 tel : 0597 - 530 838

9699 PH Vrieschelo fax : 0597 - 530 858

alhof@planet.nl mobiel : 06 - 12 371 153

Stötefalk

Eckhardt B.V.

VEEVOEDERS-GRANEN-KUNSTMEST

Wollinghuizerweg 5- 9551 TG Jipsinghuizen
tel. 0599 - 326219 fax 0599- 32 64 59

RESTAURATIE WESTERSEMOLEN IN AFRONDING

Door: W v Rheen

In februari zijn de oude muren van de voorwaterloop verwijderd. In April zijn er nieuwe muren gemetseld en in mei ingeboet. Het overtollig water uit de polder wordt vanuit dit deel in het diep gestort.

Grond wordt gebruikt om het talud te verhogen en de kruipalen te ondersteunen.

Schilderen zal door gebr. Arends uit Oude Pekel worden gedaan mede door hun ervaring opgedaan bij andere molen.

De Kroosbrug zal medio juni weer over de aanvoer sloot geplaatst worden.

Als ligger zal de buitenroede uit poldermolen De Ruiten in Slochteren worden gebruikt.

Die zal dezelfde dag vanaf genoemde molen getransporteerd worden naar Nieuw Scheemda.

Na aanpassing wordt de roede opnieuw gestraald zodat ie nog lang zijn nieuwe taak als kroosbrug kan uitvoeren.

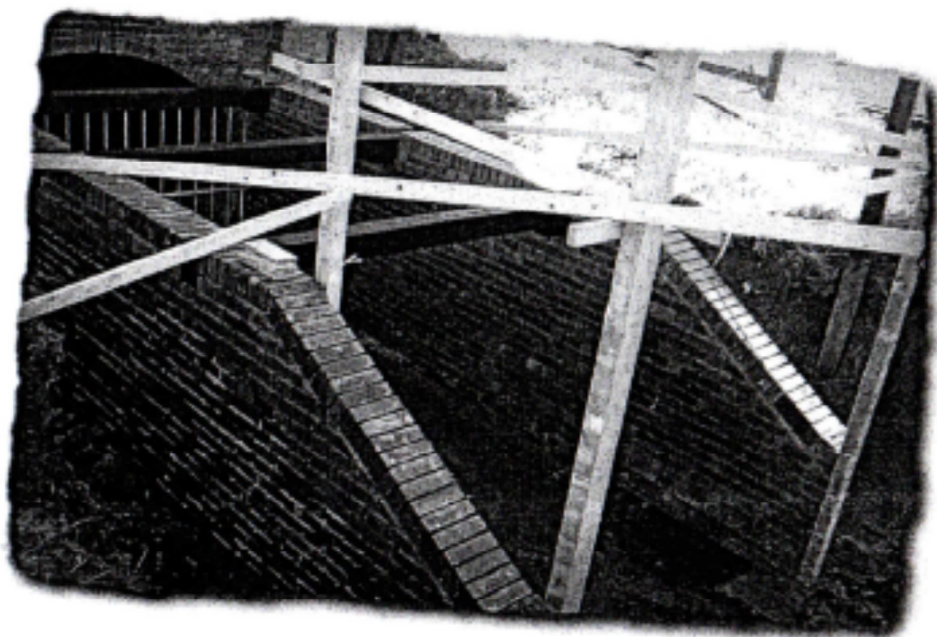
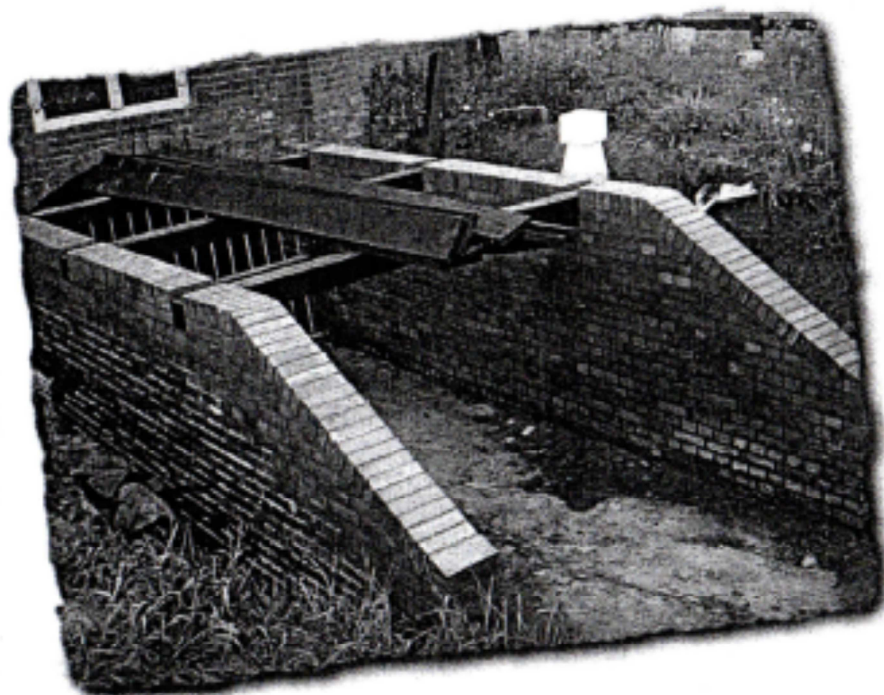
Op zaterdag 24 september zal de molen geopend worden.

Ontvangst om 13.00 u op de boerderij Hamrikkerweg 14
Omstreeks 14.00 u wordt de opening verricht door de nieuwe gedeputeerde Piet de Vey Mesdagh.

Zondag 25 september is de molen open van 13.00-16.00 u

U bent van harte welkom.

Naast bezichtiging van de molen kunnen mensen ook terecht voor een leuk praatje zowel in het Gronings als Nederlands.

BOMENKAP WEDDERMARKE

Door: Marijn Sijbom

De meesten onder ons zullen wel weten dat de molenbiotoop van de Weddermarke behoorlijk slecht is.

Sinds de jaren 50 zijn de bomen aan de noordzijde uitgegroeid tot ware reuzen en de voormalige zandverstuiving aan de westzijde is een bosrijk gebied geworden, aan het begin van deze eeuw is er ook nog eens een boomgaard op de z-zw kant van de molen aangeplant.

De afgelopen jaren groeide een eikenhaagje op het oosten ook abehoorlijk snel!

Al een hele tijd zijn we bezig om de situatie te verbeteren, helaas malen ambtelijke molens een stuk langzamer dan onze echte molens.

Doordat collega Bierhof nog connecties had bij de provincie en het waterschap (Moleneigenaar) alle zeilen bij heeft gezet is er in het voorjaar de daad bij het woord gevoegd!

Het oosten is weer helemaal vrij, op het NW en Z zijn een aantal grote berken verdwenen. In overleg met de burens van de molen mochten er in de boomgaard ook aardig wat kleine boompjes weg, deze hebben nu geen effect op de windvang, maar als we ze hadden laten staan stonden hier over 10 jaar zeker hele grote bomen (Berkenbomen)

Tot mijn verbazing is men in het bosje ten noorden van de molen ook aardig aan het zagen geslagen, hier moet een oud bosvennetje in ere hersteld worden en dat betekent dat er erg veel bomen wijken. Al met al lijkt het erop dat een sterke noordenwind toch bij de molen kan komen (met hollen en stilstaan helaas, maar de molen zou af en toe op het noorden kunnen draaien, iets dat nu zeker niet het geval is)

Samengevat een erg mooi begin van een biotoop verbetering. De biotoop is in ieder geval verbeterd, het verschil zal marginaal zijn, maar het voornaamste is dat de biotoop in ieder geval de komende jaren stabiel blijft!

De Weddermarke blijft een biotoop zorgenkindje, als molenaars (en ik denk zeker ook dat ik namens de eigenaar mag spreken) waken wij er in ieder geval voor dat de wieken wel rond blijven gaan!

De Weddermarke in zijn bosrijke omgeving
foto: M.Sijbom

11/12	Juni	2011	Groninger molenweekend
10/11	Sept	2011	Open monumentenweekend
24	Sept	2011	Opening Westerse molen

Mededeling van het bestuur:

Helaas komt het nog voor, dat leden hun contributie niet betalen. Het bestuur heeft gemeend, dat zij hier een afspraak over moet maken:

Leden worden opgeroepen hun contributie van €7,- uit zichzelf te betalen vóór 1 april. Na die datum stuurt de penningmeester een herinnering met een acceptgiro, met een opslag. Dan kost het lidmaatschap €10,-.

Is er op 1 december nog geen betaling ontvangen, zal de penningmeester hiervan bericht doen aan de secretaris, waarna deze niet-betalers als lid zullen worden uitgeschreven.

Wilt u bij de overboeking ook uw naam vermelden?

De voorzitter

Brood
&
Banket **Brans**

A.J. Ludolphie

Feiko Cloekstraat 172 Beneden Westerdiep 71

9665 BK Oude Pekela 9645 AG Veendam

Tel. 0597-612491 Tel. 0598-613207

www.bakkenijbrans.nl

Pension "Stee en Stoetje" uw logeeradres bij de molen Harm en Ankie Prenger Logies en ontbijt Appartementen Fiets en fietsroutes van prachtige omgeving aanwezig	Guest House "Stee en Stoetje" Your lodgings at the windmill Harm en Ankie Prenger -Bed & Breakfast -Apartments -Bicycles available for cycling in beautiful surroundings	Pension "Stee en Stoetje" Ihre Wohnadresse bei der Mühle Harm en Ankie Prenger -Übernachtung mit Frühstück -Appartements -Fahrräder und beschreibungen von Radfahrstrecken durch die prachtvolle umgebung vorhanden
		
<p>Wedderweg 25 9699 RA Vriescheloo (Gr.) Telefoon (0597) 541860 hprenger@planet.nl</p>		

VERSLAG EXCURSIE 16 APRIL 2011

Door: Michel Steemers.

Hilvert Bossen vroeg me onlangs of ik wat op papier wilde zetten over de excursie van 16 april j.l.

Natuurlijk wilde ik dat wel, het was ook een beetje mijn beurt inmiddels, iedereen schrijft tenslotte wel eens wat voor de klup.

Eerst maar eens graven in mij geheugen, al weer twee weken, wat hadden we zoal gezien... We gingen die bewuste dag via de stad Groningen (eerst nog een paar collega's ophalen) naar Friesland.

Het was een mooie dag met veel zon en, niet onbelangrijk, ook wind.

Omdat we deze dag met de bus niet zo ver hoefde te rijden konden we deze keer om 08.00 uur vertrekken vanaf molen Berg.

De eerste molen maakte al direct al veel indruk op mij. Het was de Rispensermolen in Easterein, een mooie kleine rietgedekte poldermolen (een Mounts) uit 1821. Stond 100 meter van de weg en maakte een eenzame indruk. Toen ik dichterbij kwam was het een molen(tje) om verliefd op te worden!

Helemaal compleet met alles erop en eraan. Nou ja, behalve water en electriciteit dan. Dat moest de molenaar wel ontberen.

Deze achtkantige grondzeiler had naast een uitstekende biotoop ook wat bijzondere kenmerken. Op de vaste legeringsbalken was bijvoorbeeld de vloer gelegd, vanwege zijn geringe afmetingen in de molen niet echt een struikelblok. Ook heeft deze molen een unieke geklonken bovenas (fa. Westra) en er hing een bijzonder stichtingsbord in de molen van de molenmaker uit 1828.

Na deze mooie poldermolen reden we door naar IJlst. Daar stond houtzaagmolen 'de Rat'. Deze enorme houtzaagmolen werd door de

molenaar voor ons bezoek zelfs even gesloten waardoor wij alle gelegenheid kregen om de molen van top tot teen te kunnen bekijken.

Zelden heb ik zoveel foto's geschoten in 20 minuten en dan te bedenken dat ik nog niet alles heb gezien, 'de Rat' is een fabriek die niet wacht op een koffiepauze, het is een mooi werkpaard met 3 zaagramen en hij weet dat ie mooi is!

Deze molen met een eeuwenoude geschiedenis (ooit in 1683 als balkenzager gebouwd in de Zaanstreek), was een volledig museum op zich. We kregen van de molenaar volop de gelegenheid om na een welkomstwoord uit te zwermen door de molen. Om alle hoeken en gaten te bewonderen moet ik zeker nog eens terugkomen.

De derde en vierde molen van de trip door Friesland stonden beide in Joure.

De Groene molen (spinnepkop met achtkantige stelling op vierkante onderbouw) met zijn gedreven molenaar. Heerlijk! Hoe die man die Lister dieselmotor tot leven liet komen!

Hij liet ons op een leuke en educatieve wijze zien hoe beide krachtbronnen, wind en diesel, heel goed te combineren zijn in zijn molen zonder dat het ten koste gaat van rendement. Heel duidelijk kregen we te zien hoe deze molen moeiteloos kon schakelen tussen de beschikbare energiebronnen.

De rietgedekte Penninga's molen in Joure was 5 minuten lopen van de Groene molen en niet minder lawaaierig dan De Groene molen!

Toen wij aankwamen lopen was de molenaar net bezig met het machinaal pletten van tarwe (?). Deze 8 kantige stelling korenmolen molen had zijn wieg ooit staan in Westzaan in 1692.

Met wiekenkruis van bijna 24 meter is het de op een na grootste gevlucht van Friesland.

De laatste molen van deze dagexcursie was de spinnekop Mellemolen in Akkrum.

Ook deze molen stond niet op een doorgaande weg, hij lag gesitueerd langs een kanaal met een pontje naar de overkant.

De Mellema molen is nog 1 van de ongeveer 15 goed bewaarde spinnekoppen die over is van de 2500 spinnekoppen die Friesland ooit rijk was! Ook deze spinnekop genoot van een uitstekende biotoop aan het water De Deel.

Op het terras van het restaurant aan de andere zijde van het water kunnen fietsers en andere dagjesmensen genieten van een fantastisch uitzicht op deze enorme poldermolen (moet ik maar eens snel doen!)

De organisator van deze dag, Wim van Rheen, had een mooi stel verschillende molentypen bij elkaar gezocht in Friesland. Als een volleerde reisleader heeft hij de dag aan elkaar gepraat met een fiks aantal 'wist-u-datjes en benoemenswaardigheden.

Om ongeveer 19.00 uur waren we weer terug van waar we 's morgens waren vertrokken.

Het was een ietwat vermoeiende, maar leuke en leerzame dag.

Michel Steemers.

Foto's door W v Rheen!

Eindelijk was het dan zo ver. Ons jaarlijkse schoolreisje zou plaatsvinden. Daags te voren al druk overleg over het samen reizen van de Pekelder mulders naar molen Berg te Winschoten; de opstaptelek voor de Oost Groningers. Die ochtend was ik dus al vroeg in de weer met broodjes smeren, koffie in de termoskan en al zo meer. Daarna gehaast vertrokken, omdat het al 07.50 uur was. Galw medemolenstudent Peter Imminga opgehaald en samen afgereisd naar Winschoten in mijn bolide van inmiddels 25 jaar oud. Ter plaatse bleek de bus al aanwezig en alle parkeerplekken bezet. Maar snel de auto bij de burens geparkeerd. De busonderneming; daar was nog ruimte zat. Vervolgens moesten we nog rennen naar de bus, want hij dreigde reeds weg te rijden.

In de bus was nog ruimte zat, maar wij gingen naast elkaar zitten op het niet al te ruim bemeten busbankje. Ik 100 kilogram en Peter doet het ook niet voor minder. Afijn, zaten we uit te puffen van het rennen en was ik wel toe aan mijn eerste "koppie koffie". Bleek dat ik mijn termoskan en ander drinken thuis op het aanrecht had laten staan. Dus wel een beetje de smoor in. Van Peter kon ik gelukkig wel een beetje water krijgen. Hij had echt medelijden met mij. In de stad stapten nog een aantal molenfreaks in de bus, waaronder een historicus, naar mij later bleek en een echte molenbouwer. Tenminste; ik heb hem een paar keer gezien op de werf van Molema in Heiligerlee. Hij draait ook met de minimolens op het voorterrein van de werf.

Omstreeks 09.30 uur kwamen we aan bij de Rispensermolens te Oostereinde of te wel Easterein. Een mooie minimolens, een zogenaamde mounts of zo de mensen daar zeggen "Moens", maar dan anders op zijn Fries. Tijdens de uitleg van molenaar Ruurd Jacob Nauta bleek een grote groep Oostgroninger molenaars al in het molentje te zitten onder aanvoering van Ties. Dit stond de molenaar niet echt aan, want de molens draaide immers. Om de volgende pijnlijke stilte te doorbreken zei molenaar Hazelhof op zijn Gronings: "Molenaars binnen net ratten, ze kroepen overal tussendeur." De molens bleek een bijzondere bovenas te hebben, waar er maar twee meer van over zijn. Verder gingen we naar IJlst. Een mooi historisch stadje. De tweede stad van de Elfstedentocht volgens Ties. Prachtig gerestaureerde pandjes

aan het water. Overal water. En naast het water staat..... een molens. In ons geval een houtzaagmolens, naar Zaans model. En wat treft het; Roeden uit Adorp en kap en bovenwiel uit Scheemderzwaag. Is dat niet toevallig? De molenaar had verstand van biotoop. Hij had geregeld, dat de naastgelegen sporthal met de vloer een meter in de grond was verdwenen om de molens de wind niet te ontnemen. Mooi toch? Ook leerde ik van hem, dat je bomen in je biotoop niet radicaal in een keer moet weghalen met je kettingzaag, maar dat je dit ook geleidelijk aan kunt doen. Er zijn mensen die het soms opvalt, dat een bomengroep opeens weg is en dat kan lastige gevolgen hebben. In zijn strijd tegen de bomengroei vertelde hij ook, dat wilgen heel snel groeien en lastig uit te roeien zijn.

Toen werd het tijd voor de inwendige mens. Het was inmiddels al ruim 12.30 uur. In Joure stond een eenvoudige doch voedzame maaltijd op ons te wachten bij het "Haje-restaurant". Ter plaatse stond op een lichtcourant aangegeven, dat heden de Tros-omroep daar in de lounge een bijeenkomst had voor haar leden. Wij mochten wel gebruik maken van het toilet maar verder mochten we niet naar binnen en alleen op het terras eten. Dat was niet erg, want het was wel bewolkt, maar weinig wind en ongeveer 16 graden. Eindelijk koffie dus. Heerlijk op het terras naast de historicus Poppen, die mij later na een leerzaam gesprek over "Olle Pekel" foto's zal mailen." Na drie koppen koffie, een soep en een dikke gehaktbal in jus keek ik eens achteloos over mijn schouder het restaurant in. Allemaal deftige mensen in nette pakken en op een meter afstand van mij zat een man, die ik eerst aanstaarde..... Hij keek mij ook aan en knikte toch vriendelijk.... "Ik ken jou" dacht ik.... Ik ken jou wel.... Wie ben jij ook al weer..... Hoe heet jij? Volgens Joop Noorlander heette die man Ed Nijpels of zo iets. Je zal maar een bekende Nederlander zijn en in Joure een club molenaars op bezoek krijgen.

Hierna werd de groep gesplitst. De ene helft ging meelopen met Wim van Rheen naar de "Groene molens". De andere helft liep met Ties mee naar de "Penninga's molens". Wij werden na een flinke tippel welkom geheten door molenaar Bauke Bos op "de Groene".

De molen betref een mooie spinnekop met houten roeden en een Vlaamse trekvang. Hierna liepen we naar Penninga's molen en daar werden we hartelijk ontvangen door Harm Zuidstra. Als je met die man in gesprek komt lijkt het alsof je hem al jaren kent. De ene grap na de andere en alles met een korreltje zout. Maar ook kun je serieus met hem praten over zijn grote passie geschiedenis. Dat zou je van Harm niet verwachten, maar het is ook een hobbie van hem. Hij zit al meer dan 40 jaar op de molen en wil binnen afzienbare tijd toch afscheid nemen. Harm levert meel exclusief aan een (1) bakker in Joure. De graanprijs was volgens hem excessief gestegen en kostte nu rond de 52 cent tegen vorig jaar 22 cent of zoiets. Een mooie prater die Harm. Een echter Fries en trots op zijn molen; een forse stellingmolen met een gevlucht van 23,5 meter. En, ja..ja.. een gietijzeren bovenas uit Martenshoek.

Vervolgens mochten we weer in de Duitse bus plaatsnemen en gingen we naar Akkrum. Dat leek me wel een mooie plek, waar we de keel wel even konden smeren. Zo rond een uur of vijf gaat een pilsje er wel in. Daar kon ik me al op verheugen. Echter de bus stopte ergens in de "middle of nowhere". Daar konden we uitstappen en een flinke wandeling tegemoet zien, want ergens in de verte stond een poldermolentje. Een spinnekop "Mellemlen" met een gevlucht van 14 meter en een Naayer en Buurma-roede. Echter bij de molen komen kon niet want er stond een hek voor met een nogal "boze meneer". Deze man was in staat 30 molenaars achter het hek te houden. Hij bleek niet boos, maar wachtte gewoon op Nico, die als laatste aankwam in deze marathon. Hierna deed deze meneer zijn betoog over vijf molens in Fryslân, die hij met zijn club in beheer had. Hij wist ook hoe hij geld voor de molens aan kon boren en nog heel veel meer. Hij vond zichzelf, denk ik, ook wel heel erg goed. Hij had goede contacten in Den Haag en prijzen in de molenwereld gewonnen. Volgens hem vreesden de ambtenaren en bestuurders hem met grote vreze. Het is maar dat je het weet. Maar het moet gezegd worden, de molen zag er uit als nieuw. Een mooie dag, maar een verhaal met een knipoog natuurlijk.

Molengroet vanaf de Onrust,
A3 Haveman

